

– зрощення – поєднання або усіченого кореня одного слова з цілим словом, або поєднання двох усічених коренів. Наприклад, forex (foreign + exchange)- іноземна валюта, impex (import + export) – експортно-імпортний

– серед існуючих видів аббревіатурного методу словотворення особливої уваги заслуговує частково скорочені ініціальні скорочення. Наприклад, B-unit (Barclays currency unit) – «міжнародна грошова одиниця банку Баклейз бенк Інтернешнл», Fed Wire – «система електронного зв'язку федеральних резервних банків».

Неологізм повинен сприйматися як звичайне мовне явище, і відсутність слова у мові не може бути перешкодою для його перекладу, до того ж саме перекладацька практика робить найбільший вклад в поповнення лексичного складу мови перекладу новими словами, які приходять з інших мов.

Я вважаю, що питання перекладу економічної літератури неодмінно повинно бути досліджене глибше, бо в теорії перекладу не вистачає саме теоретичних основ економічного перекладу. З іншого боку випускається багато матеріалу з перекладу економічних текстів прикладного характеру.

Ця стаття висвітлює ази теорії перекладу економічної літератури, розглядаючи такі питання як проблеми перекладу, типи економічних текстів та методи утворення неологізмів.

Джерела та література

1. Фёдоров А.В. Основы общей теории перевода // Лингвистические проблемы. 5-е изд. – М., 2002.
2. Основы перекладу: драматичні та лексичні аспекти / Під ред. В.К. Шпак. – К., 2005.
3. Ребрій О.В. Перекладацький скоропис: Навч. посібник / Під ред. Л.М. Черноватого, В.І. Карабана. – Вінниця, 2002.
4. Аристов Н.Б. Основы перевода. – М., 1959.

Summary

This article is dedicated to the problem of economic literature translation. This problem has become topical nowadays because of the international economic contacts development. The following problems are highlighted in this article: types of economic texts, which should be identified before starting translation, the main problems of economics texts translation and specificity of neologisms in economics literature.

Н. М. Жукова

ПЕРЕКЛАД ЯК З'ЄДНУЮЧА ЛАНКА МІЖ ДВОМА КАРТИНАМИ СВІТУ

Міжкультурна комунікація у наш час виступає як невід'ємна характеристика буття глобальної світової спільноти, а переклад сприймається як один із головних засобів спілкування різних народів.

Початок дисципліни "міжкультурна комунікація" пов'язують з роботами Е. Холла. Сам термін в узькому розумінні з'явився в американській літературі в 70-ті роки ХХ століття. Л. Самовар і Р. Портер наводять наступне визначення: "такий різновид комунікації, успіх чи невдача котрої у значній мірі зумовлені культурними розбіжностями між комунікантами" [1, с.55]. Поступово поняття "міжкультурна комунікація" розширилось на такі області, як теорія перекладу, навчання іноземним мовам, порівняльна культурологія і т. ін. [1, с.56].

Об'єктом даної статті є переклад в аспекті міжкультурної комунікації. Зокрема, розглянуті дві найбільш відомі точки зору на переклад як з'єднуючу ланку між двома культурами. З одного боку, дослідниками, повністю заперечується можливість зрозуміти вихідний текст, якщо людина не є носієм вихідної мови. З іншого боку, визнається, що хоча вихідний текст найповніше сприймають носії вихідної мови, знайомство з ним все ж відбувається у процесі перекладу.

Мета даної статті полягає у тому, щоб розглянути основні тези наведених вище точок зору на переклад в аспекті міжкультурної комунікації і з'ясувати, за яких умов переклад є ефективною з'єднуючою ланкою між двома культурами, двома картинами світу.

З давніх-давен переклад виконує важливу функцію в суспільному житті людей, які розмовляють різними мовами. Саме переклад реалізує можливість познайомитись із досягненнями інших народів, завдяки йому відбувається взаємодія і взаємозбагачення культур, врешті-решт, здійснюється спілкування. Безумовно, мав рацію М.Ф. Рильський, називаючи переклад важливим знаряддям поширення ідей, зміцнення і зросту інтернаціональної свідомості [2, с.25].

Якщо дати узагальнене визначення перекладу, – це і результат діяльності перекладача, і процес трансформації текстів з однієї мови в іншу за умов збереження змісту оригіналу. На основі вихідного тексту перекладач створює адекватний йому перекладацький текст, призначений для існування в іншій мовній системі, іншому культурному оточенні.

Процес перекладу відбувається із використанням двох мовних кодів, з урахуванням двох мовних культур, тому його можна назвати і міжмовною, і міжкультурною комунікацією. Хоча можливість такої комунікації деякі дослідники заперечують.

Наприклад, прибічники так званої "теорії різних картин світу" (С. Селір, Б. Уорф, Л. Вайсбер, І. Трір та ін.), слідом за В. Гумбольдтом, взагалі ставлять під сумнів процес перекладу [3, с.29; 4, с.23]. В основі їхньої концепції лежить ідея про мову як світосприйняття, висловлена В. Гумбольдтом: "Кожна мова описує навколо народу, якому вона належить, коло, із меж якого можна вийти, лише якщо вступаєш в інше коло". А оскільки "мова народу є його дух", то ці кола, по суті, непроникні одне для одного [4, с.23]. Подібні погляди пізніше отримали назву "теорія неперекладності" [5, с.17].

Згідно з наведеною теорією, кожна мова формує відповідну свідомість, і, отже, скільки на землі мов, стільки ж свідомостей [6, с.23]. Причому кожна специфічна мовна картина світу закріплена в граматичній та лексичній системі мови [7, с.79].

Однак, на наш погляд, доречніше говорити про різні засоби, а не принципи відображення, концептуалізації дійсності. Безумовно, неможливо до кінця пізнати, яким є відображення чи сприйняття світу у свідомості носіїв іноземної мови. Це складний психічний процес, питання про суть якого залишається в сучасній науці відкритим, але важко погодитись, що свідомість задається мовою.

Порівняно з наведеною концепцією різних "картин світу", більш обґрунтованою нам здається точка зору Ю.В. Зицарь, вихідною тезою якої можна вважати таку: "хоч мова і не пасивна, а активна по відношенню до свідомості, але ця активність не настільки велика, щоб мова могла "організувати" свідомість" [6, с.23]. Зокрема, В.З. Панфілов зауважує: "як фізично єдиною є власне людина, так само єдина свідомість усіх людей, а різні мови світу можуть розглядатись лише як варіанти єдиної мови людського роду" [6, с.23]. Хоча можна говорити, як стверджує Ю.В. Зицарь, про більшу єдність свідомості, ніж мов [6, с.25], і з цим не можна не погодитись.

На думку Г.В. Колшанського, "національна своєрідність не лише формальних, але й семантичних структур різних мов пояснюється не тим, що мова домінує над мисленням, а тим, що мова кожного народу формується в процесі пізнавальної діяльності цього народу: "Картина світу" створюється пізнанням, а не мовою" [8, с.23].

Нам здається правомірною точка зору А. Ахужди, В.Г. Костомарова, С.Г. Тер-Мінасова на співвідношення цих "картин". Так, дослідники відзначають: "одне й те ж поняття, одна й та ж частка реальності мають в різних мовах різні форми мовного виразу – більш повні і менш повні" [9, с.24].

Очевидно, що існування спільних компонентів зумовлене єдністю оточуючої дійсності, яка відзначається, наприклад, В.Н. Комісаровим. На його думку, різні мови по-різному називають одне й те саме [10, с.32]. Отже, "мовні кола" В. Гумбольдта все ж таки можуть перетинатись.

В.М. Лейчик говорить навіть про створення інтернаціональної наукової та художньої картини світу. Дослідник зауважує, що ідея неповторності, своєрідності кожної національної культури, про внесок кожної нації в культуру людства зберігає свою актуальність, але не протиречить ідеї спільності усіх культур і можливості їхнього освоєння/засвоєння і взаємовпливу [11, с.26].

Оскільки переклад є свого роду з'єднуючою ланкою між двома різними картинами світу, то в його задачу входить не лише встановлення спільностей, а й розбіжностей між ними. Йдеться про різницю фонових знань автора оригіналу та одержувача перекладацького тексту. Факт її існування Є.В. Бреус називає "одним із проявів різниці культур", тобто "перекладач стикається із необхідністю ввести у перекладацький текст поняття, специфічне для перекладацької мови, зумовлене екстралінгвістичними факторами" [12, с.6].

Отже, фізично оточуюча дійсність єдина, а мовні "картини світу", тобто засоби її відображення в матеріальному плані, розбіжні; свідомість у певному розумінні однакова, а форми концептуалізації реальності відрізняються. У якості з'єднуючої ланки між двома картинами світу виступає саме переклад.

Перекладач повинен з'ясувати, чи спільне сприйняття певного поняття у свідомості носіїв двох мов, наскільки воно є схожим, чим відрізняється. Він аналізує ситуацію і засоби її відображення у вихідному тексті та намагається підібрати адекватні засоби у перекладацькій мові, щоб створити еквівалентний перекладацький текст.

З огляду на відзначену тенденцію до створення інтернаціональної наукової та художньої картини світу, для підвищення ефективності перекладу як з'єднуючої ланки між різними картинами світу актуальним залишається пошук засобів найбільш повного мовного виразу у процесі передачі вихідного тексту за допомогою мови перекладу.

Джерела та література

1. Бергельсон М.Б. Межкультурная коммуникация: вопросы теории и практики // Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. – № 3.
2. Рильський М.Ф. Мистецтво перекладу. – К., 1975.
3. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. – М., 1996.
4. Эткинд Е.Г. Художественный перевод: искусство и наука // Вопросы языкознания. – 1970. – №4.
5. Комиссаров В.Н. Теория перевода. – М., 1990.
6. Зицарь Ю.В. О единстве сознания и различия языков // Вопросы языкознания. – 1984. – №4.
7. Урысон Е.В. Языковая картина мира и лексические заимствования (лексемы округа и район) // Вопросы языкознания. – 1999. – № 6.
8. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода (на материале испанского языка): Моногр. – М., 1985.

9. Ахуджа А., Костомаров В.Г., Тер-Минасова С.Г. Особенности языкового мышления как методическая проблема // Вестник МГУ. – Серия 9. Филология. – 1986. – № 3.
10. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. – М., 1973.
11. Лейчик В.М. Отношения между культурой и языком: общие функции // Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – № 2.
12. Бреус Е.В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. – М., 1998.

Summary

In the process of translation two language codes are used, two language cultures are taken into consideration, thus it can be called both interlingual and intercultural communication, although some researchers deny the possibility of such a communication. The reality is unique, whereas the linguistic pictures of the world, i.e. means of its representation in the material sense, differ. It is translation that acts as the connecting link between two pictures of the world. A translator has to find out the common and different features in the perception of a certain notion by the native and non-native speakers of some language and then to use the most adequate means to create an equivalent translation. The necessity is of current importance regarding the tendency to form the international picture of the world.

Т. В. Камуш

ОСНОВНІ ПРАВИЛА УНОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ

Сучасні термінологічні дослідження передбачають узгодження національної й інтернаціональної термінології, вироблення методологічних засад уніфікації українських терміносистем, їх збагачення власними мовними надбаннями й необхідними лексичними запозиченнями, укладанням різного типу словників, удосконаленням чинних національних термінологічних стандартів.

Стаття присвячена проблемі уніфікації та стандартизації української фахової мови. Основним завданням сучасного термінознавства є практичний аспект – систематизація, упорядкування та стандартизація наявної наукової термінології шляхом повернення забутих термінів, створення галузевих словників, державних стандартів на терміни та визначення. Робота щодо розбудови та кодифікації термінології проводилась багатьма провідними науковцями: Т. Панько [1], Л. Симоненко [2], Н. Непийводою [3], А. Дьяковим, Т. Кияком [4] та іншими.

Мета статті – сформулювати основні правила та рекомендації, яких необхідно дотримуватися, унормовуючи та стандартизуючи українську термінологію, враховуючи її специфіку.

Питання унормування та стандартизації української термінології порушувались на конференціях “Проблеми української термінології”, “Термінологія і сучасність” та інших. Було розроблено ДСТУ 3966 – 2000 “Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять”.

Основні правила перекладу науково-технічного тексту:

1. Необхідно дотримуватися загальних міжнародних вимог щодо стандартизації термінології, викладених в нормативному документі Держстандарту України ДСТУ 3966 – 2000 [5], насамперед вимог до терміна (однозначна відповідність поняттю, відповідність поняттю за власним значенням слова, системність, стислість, словотвірна здатність, мовна правильність, милозвучність) й означення поняття (співвідносність з поняттям, наявність суттєвих ознак, системність, відсутність тавтології, відсутність заперечення ознак для позитивного поняття, несуперечливість з означеннями в інших стандартах, стислість, мовна правильність).

2. Дотримуватися вимог ДСТУ 3966 щодо розмежування дії, події і наслідку чи об’єкта дії у термінах віддієслівних іменників на -ння, -ття та без суфіксів, що позначають процесові явища (випускання / випущення / випуск) [6, с.37].

3. Згідно з рекомендаціями ДСТУ 3966 стандартизувати дієслова поряд з віддієслівними іменниками на -ння, -ття як терміни на позначення процесових явищ, наприклад (завертати – завертання, завернути – повернення) [6, с.92], що дає змогу замінити в текстах складені дієслівні присудки на прості дієслівні присудки (здійснювати тестування на тестувати, проводити опитування на опитувати).

4. Щоб позначити призначеність чи здатність суб’єкта виконувати активну (перехідну) дію застосовувати віддієслівні прикметники, утворені за допомогою суфіксів -льн(ий), -ів-н(ий), -ив-н(ий), -ч(ий) безпосередньо від інфінітива недоконаного виду (вимірювати – вимірювальний [6, с.64], крутити – крутильний [6, с.76], формувати – формувальний, формівний [6, с.244], виконувати – виконавчий [6, с.66]). Рідше застосовують відіменникові суфікси ськ(ий), -ов(ий), -н(ий). Наприклад: друкер – друкарський [7, с.70], різьбяр – різьбярський [7, с.289], пуск – пусковий [7, с.274].

5. У складних віддієслівних прикметниках, що містять як першу частину об’єкт дії та позначають призначеність чи здатність суб’єкта виконувати активну дію, застосовувати суфікс -н(ий) (теплозберігаючий [7, с.343], водонепроникний [7, с.40], звукозаписний [7, с.103], гвинторізний [7, с.45], енергоощадний [7, с.84]).